

Vaststelling: 25 maart 2021

VIJFDE EVALUATIERONDE

Voorkoming van corruptie en bevordering van integriteit
bij de hoogste bestuurlijke functies in de centrale overheid
en bij de rechtshandavingsinstanties

NALEVINGSVERSLAG

NEDERLAND

Vastgesteld door GRECO
tijdens de 87e plenaire vergadering (Straatsburg, 22-25 maart
2021)

Group of States against Corruption
Groupe d'États contre la corruption

COUNCIL OF EUROPE

CONSEIL DE L'EUROPE

I. INLEIDING

1. GRECO's Vijfde Evaluatieronde heeft betrekking op "Voorkoming van corruptie en bevordering van integriteit bij centrale overheden (hoogste bestuurlijke functies) en rechtshandavingsinstanties".
2. In dit Nalevingsverslag worden de maatregelen beoordeeld die de Nederlandse overheden hebben getroffen ter nakoming van de aanbevelingen uit het Evaluatierapport van de vijfde evaluatieronde over Nederland dat werd aangenomen tijdens de 81e plenaire vergadering van GRECO (3-7 december 2018) en dat na goedkeuring door Nederland op 22 februari 2019 openbaar is gemaakt ([GrecoEval5Rep\(2018\)2E](#)).
3. Zoals vereist volgens de procedureregels van GRECO¹ hebben de Nederlandse instanties een verslag over de stand van zaken ingediend met betrekking tot de getroffen maatregelen ter uitvoering van de aanbevelingen. Dit rapport is op 30 september 2020 ontvangen en diende samen met de daarna verstrekte aanvullende informatie als grondslag voor het nalevingsverslag.
4. GRECO koos Noorwegen (met betrekking tot topfuncties in centrale overheden) en Servië (met betrekking tot rechtshandavingsinstanties) voor het aanwijzen van rapporteurs voor de nalevingsprocedure. De heer Jens-Oscar NERGÅRD, namens Noorwegen, en mevrouw Katarina NIKOLIĆ, namens Servië, zijn aangewezen als rapporteurs. Bij het opstellen van het nalevingsverslag werden zij bijgestaan door het secretariaat van GRECO.
5. In het nalevingsverslag wordt de uitvoering bestudeerd van elke aanbeveling uit het evaluatieverslag en in algemene zin een oordeel gegeven over de naleving van deze aanbevelingen door de lidstaat. De uitvoering van een openstaande aanbeveling (gedeeltelijk of niet uitgevoerd) wordt beoordeeld op basis van een nader situatieverslag dat de autoriteiten binnen 18 maanden na goedkeuring van dit nalevingsverslag moeten indienen.

II. ANALYSE

6. In het evaluatierapport deed GRECO 16 aanbevelingen aan Nederland. De naleving van deze aanbevelingen wordt hieronder besproken.

Voorkoming van corruptie en bevordering van integriteit bij centrale overheden (hoogste bestuurlijke functies)

Aanbevelingen i tot viii

7. *GRECO deed de volgende aanbevelingen:*

¹ Op de nalevingsprocedure van GRECO's vijfde evaluatieronde zijn de gewijzigde procedureregels van toepassing: Herziene Regel 31 bis en herziene Regel 32 bis.

- *ontwikkeling van een gecoördineerde strategie voor de integriteit van personen die de hoogste leidinggevende functies bekleden, op basis van een risicoanalyse, en gericht op het voorkomen en beheersen van verschillende soorten belangenverstremming, waaronder door middel van responsieve maatregelen op het gebied van advies, toezicht en naleving (aanbeveling i);*
- *(i) ontwikkeling van een integrale gedragscode voor personen die de hoogste leidinggevende functies bekleden, aangevuld met passende richtsnoeren betreffende belangenverstremming en integriteitsgerelateerde kwesties (bijv. geschenken, externe activiteiten, contact met derden, lobbyen etc.), en dat deze gedragscode voor het publiek gemakkelijk toegankelijk wordt gemaakt, en (ii) dat aan deze gedragscode een toezicht- en sanctiemechanisme wordt gekoppeld (aanbeveling ii);*
- *(i) opzet van begeleiding op vertrouwelijke basis voor personen die de hoogste leidinggevende functies bekleden omtrent integriteitsgerelateerde kwesties, belangenverstremming etc. en (ii) vergroting van de bewustwording van integriteitskwesties bij de personen die de hoogste leidinggevende functies bekleden, waaronder door middel van periodieke trainingen (aanbeveling iii);*
- *(i) invoering van regels en richtlijnen over de wijze waarop personen die de hoogste leidinggevende functies bekleden in contact treden met lobbyisten en andere derden die ernaar streven regeringsprocessen en -besluiten te beïnvloeden, en (ii) vergroting van de transparantie ten aanzien van contacten en onderwerpen met betrekking tot het lobbyen bij personen die de hoogste leidinggevende functies bekleden (aanbeveling iv);*
- *ten aanzien van personen die de hoogste leidinggevende functies bekleden invoering van een verplichting om ad hoc melding te doen van een ontstane situatie waarin sprake is van een conflict tussen persoonlijke belangen en officiële functies (aanbeveling v);*
- *invoering van algemene regels betreffende beperkingen na uitdiensttreding voor personen die de hoogste leidinggevende functies bekleden en die na het einde van hun functie in de publieke sector een nieuwe betrekking zoeken in de private sector en/of op het punt staan die betrekking te aanvaarden (aanbeveling vi);*
- *(i) om personen die de hoogste leidinggevende functies bekleden te verplichten periodiek in het openbaar opgave te doen van hun financiële belangen, (ii) te overwegen om ook financiële gegevens inzake echtgenoten en afhankelijke familieleden in die opgave op te nemen (met dien verstande dat deze gegevens niet noodzakelijkerwijs openbaar hoeven te worden gemaakt), en (iii) voor die opgaven een passend toetsingsmechanisme in te stellen (aanbeveling vii);*

- ervoor te zorgen dat procedures die voorzien in het onderzoek naar en de strafrechtelijke vervolging van ambtsmisbruik (waaronder passieve omkoping) geen belemmering vormen voor de strafrechtspleging ten aanzien van bewindspersonen die ervan worden verdacht met corruptie samenhangende strafbare feiten te hebben gepleegd (aanbeveling viii).

8. De Nederlandse autoriteiten melden dat het evaluatierapport op 22 februari 2019 per brief van het Nederlandse kabinet naar het parlement is gestuurd en daardoor openbaar is gemaakt. In deze brief legde het kabinet uit dat de uitvoering van de aanbevelingen met betrekking tot de ministers en staatssecretarissen onder andere vorm kon krijgen door aanpassingen van het Handboek voor bewindspersonen.
9. De autoriteiten verklaren dat er nu een stuk is opgesteld ter bespreking in de ministerraad. In deze nota wordt de ministerraad gevraagd richtinggevende uitspraken te doen voor de uitvoering van bovenstaande aanbevelingen. In oktober 2020 is een notitie besproken in de ministerraad. Op grond hiervan wordt nu gewerkt aan de uitwerking van voorstellen voor verdere bevordering van integriteit bij de centrale overheden.
10. GRECO neemt kennis van de door de Nederlandse autoriteiten verstrekte informatie en betreurt het dat er ten aanzien van geen enkele aanbeveling uit het evaluatierapport concrete voortgang is geboekt ten aanzien van personen met de hoogste bestuurlijke functies (PTEF) sinds de goedkeuring ervan in december 2018. GRECO merkt op dat sommige aanbevelingen, zoals de aanbeveling om een integriteitsstrategie en een gedragscode voor PTEF's te ontwikkelen verder gaan dan aanpassing van het Handboek voor bewindspersonen. GRECO moedigt de autoriteiten aan om zich meer in te spannen voor de uitvoering van alle aanbevelingen met betrekking tot PTEF's.
11. GRECO concludeert dat aanbevelingen i tot en met viii niet uitgevoerd zijn.

Met betrekking tot rechtshandavingsinstanties

12. In het licht van dit verslag verstrekken de autoriteiten informatie over een onderzoek naar infiltratie van de politie in EncroChat, het versleutelde communicatiesysteem dat door criminele netwerken werd gebruikt. Dit onderzoek heeft in 2020 al geleid tot vervolging van verschillende personen die deel uitmaakten van een criminele organisatie in Nederland, maar uit de gekraakte versleutelde berichten viel op te maken dat hierbij enkele medewerkers van rechtshandavingsinstanties betrokken waren. Na politie-infiltratie lopen er nog meerdere onderzoeken naar georganiseerde misdaad, welke naar verwachting de komende jaren zullen voortduren. Daarnaast is er al een Team Aanpak Corruptie opgezet om corruptie bij de politie te onderzoeken in verband met de EncroChat-berichten, onder leiding van de afdeling intern onderzoek van de Nationale Politie en met ondersteuning van rechercheurs van de Nationale Politie. De onderzoeken worden uitgevoerd onder leiding van het Openbaar Ministerie.

13. Daarnaast verwijzen de autoriteiten ook naar de lopende reorganisatie van het interne onderzoekstelsel bij de politie, ook waar het gaat om ethische schendingen. De herziening van het interne onderzoek heeft geleid tot een aantal aanbevelingen met betrekking tot het hele proces van interne onderzoeken. De korpschef heeft geconcludeerd dat het huidige stelsel gewijzigd moet worden. Er is een programmadirecteur benoemd om deze wijzigingen in te voeren. Hoewel GRECO de door de autoriteiten geleverde inspanningen voor aanpassing en verbetering van de interne strijd tegen corruptie binnen de Nationale Politie waardeert, benadrukt het dat alle volgende aanbevelingen en de uitvoering daarvan essentieel zijn voor de voorkoming van corruptie in rechtshandhaving, bijvoorbeeld met betrekking tot het voorkomen van lekken van vertrouwelijke informatie, regelmatige doorlichting van politiepersoneel gedurende de gehele loopbaan en de bescherming van klokkenluiders.

Aanbeveling ix.

14. GRECO beval aan (i) *dat de themabladen van de Beroepscode politie (NP) verder worden uitgewerkt, zodanig dat daarin richtlijnen, voorbeelden en geleerde lessen worden opgenomen en zodat ze afdoende richting geven in situaties van belangenverstrengeling en andere met integriteit samenhangende situaties (bijv. geschenken, contact met derden, nevenactiviteiten, omgang met vertrouwelijke informatie) en dat voor de Koninklijke Marechaussee (KMar) een soortgelijk instrument wordt opgesteld, en (ii) dat wordt gezorgd voor toezicht op de naleving en handhaving van deze instrumenten.*
15. De Nederlandse autoriteiten melden dat de Nationale Politie van Nederland (NP) de themabladen van de beroepscode heeft aangepast. De themabladen zijn nu aangevuld met voorbeelden uit de jurisprudentie en behandelen kwesties als geschenken en uitnodigingen van bedrijven, financiële belangen, zakendoen met leveranciers, nevenactiviteiten en privécontacten. De wijzigingen in de themabladen zijn in december 2020 gepubliceerd. De autoriteiten voegen eraan toe dat gemakkelijker zal worden om een link te maken tussen de themabladen en de toolkit preventie om medewerkers richtsnoeren te bieden in situaties met betrekking tot integriteit. De toolkit is een bron voor teambesprekingen over dilemma's, regelgeving en integriteitsrisico's in het dagelijkse werk, en erin komen ook de met integriteit samenhangende situaties aan de orde die zijn genoemd in de aanbeveling. Deze nadere richtsnoeren door middel van de themabladen en de toolkit kunnen worden gebruikt in zowel teambesprekingen als in periodieke gesprekken tussen medewerker en leidinggevende. Alle informatie is te vinden op het intranet van de politie.
16. Ten aanzien van de Koninklijke Marechaussee (KMar) wijzen de autoriteiten erop dat er in 2019 nieuwe Gedragsregels Defensie Sociale Veiligheid en Integriteit openbaar zijn gemaakt en gepromoot. Verbondenheid, veiligheid, vertrouwen en verantwoordelijkheid, de vier kernwaarden van de gedragscode, vormen het uitgangspunt van deze nieuwe gedragsregels. De gedragscode van Defensie is gebaseerd op waarden en beschrijft het gewenste gedrag waaraan medewerkers zich moeten houden. De gedragscode en gedragsregels van Defensie zijn onlosmakelijk met elkaar verbonden. Er zijn echter geen nieuwe regels opgesteld voor de samenstelling van de gedragsregels. De regels bevatten toelichtingen en verwijzingen naar bestaande wet- en

regelgeving. Volgens de autoriteiten hebben de belangrijkste verbeteringen in de gedragsregels betrekking op: doel en gevolgen van ongewenst gedrag; definities en concepten; specificatie van de doelgroep; welk gedrag gewaardeerd wordt en welk gedrag onaanvaardbaar is; de mogelijke gevolgen. De verschillende thema's worden geïllustreerd met praktijkvoorbeelden.

17. Wat het toezicht op de naleving van de gedragsregels bij de KMar betreft, delen de autoriteiten mee dat dit een complex proces is waarvoor op de eerste plaats de leidinggevenden verantwoordelijk zijn. Daarom worden commandanten en teamleiders constant aangemoedigd (door integriteitsadviseurs) om de gedragscode toe te passen bij beoordelingen van prestaties, briefings en/of teambuildingsevenementen. De managementteams krijgen ook hulp en advies in geval van overtreding van de interne regels. Het cluster Veiligheid en integriteit van de KMar is primair verantwoordelijk voor het toezicht en de handhaving van het integriteitsbeleid bij de KMar. Gevallen van misbruik en andere veiligheidsincidenten worden onmiddellijk gemeld bij de afdeling veiligheid en integriteit voor verdere afhandeling of advies. Onderzoeken naar schendingen van gedragsregels, regels over belangenverstrengeling, daarmee samenhangende verboden of beperkingen worden meestal uitgevoerd in opdracht van of onder verantwoordelijkheid van een commandant van de Marechaussee. Indien uit het onderzoek blijkt dat er inderdaad sprake is van een schending, kunnen er maatregelen worden getroffen. Interne onderzoeken worden uitgevoerd door de Sectie Intern Onderzoek (SIO). SIO onderzoekt mogelijk strafbare feiten en wangedrag gepleegd door medewerkers van de KMar. De afdeling werkt onder toezicht en gezag van het Openbaar Ministerie. Tot slot kunnen KMar-medewerkers hulp vragen bij officiële integriteitsinstanties om hen te helpen bij de uitvoering en handhaving van KMar-integriteitsbeleid (bv. vertrouwenspersoon, centrale organisatie voor defensie-integriteitscentrum, commissie ongewenst gedrag, personeelsfunctionarissen en juridisch adviseurs).
18. GRECO neemt nota van de ontwikkelingen in de beroepscode van de NP. Hij constateert dat de themabladen van de beroepscode zijn herzien met concrete voorbeelden die zijn ontleend aan de jurisprudentie over gevallen die samenhangen met belangenverstrengeling zoals geschenken, omgaan met vertrouwelijke informatie, financiële belangen, contacten met leveranciers en derde partijen. Het stemt GRECO tevreden dat deze themapagina's een nuttige, praktische aanvulling zijn op de beroepscode van de NP. Ten aanzien van deel (ii) van de aanbeveling ontbreekt informatie over hoe toezicht op en handhaving van de beroepscode zijn gewaarborgd na de aanvulling door middel van de themabladen over integriteitskwesties.
19. GRECO neemt nota van de goedkeuring van de gedragsregels voor de KMar in 2019, die een aanvulling vormen op de gedragscode en meer praktische informatie en voorbeelden bevatten over belangenverstrengeling in verband met geschenken, nevenactiviteiten, contacten met derde partijen en het omgaan met informatie. Dit ontbrak voorheen bij de KMar en vormt een antwoord op deel (i) van deze aanbeveling. Wat deel (ii) van de aanbeveling betreft, merkt GRECO op dat het toezicht op de naleving allereerst ligt bij de managers, maar dat gevallen van schendingen direct gemeld worden

bij de afdeling veiligheid en integriteit van de KMar voor verdere afhandeling of advies en dat waar nodig onderzoek gedaan kan worden naar mogelijke schendingen.

20. In algemene zin erkent GRECO de positieve ontwikkelingen bij de KMar en de NP met betrekking tot integriteitsnormen en richtsnoeren. Wat het toezicht betreft, verwachtte GRECO echter verdergaande maatregelen om adequaat toezicht en naleving te waarborgen binnen de NP. Derhalve is GRECO van mening dat slechts gedeeltelijk is voldaan aan de vereisten van deze aanbeveling.
21. GRECO concludeert dat aanbeveling ix gedeeltelijk is uitgevoerd.

Aanbeveling x.

22. *GRECO deed de aanbeveling om de bijscholing over ethiek en integriteit voor personeel van de Nationale Politie (NP) en de Koninklijke Marechaussee (KMar), waaronder de leidinggevendenden, te verbeteren door op landelijk niveau nadere regelmatige trainingen te ontwikkelen ter ondersteuning van en als aanvulling op de bestaande gedecentraliseerde trainingen binnen de eenheden.*
23. De Nederlandse autoriteiten geven aan dat er verschillende ontwikkelingen lopen met betrekking tot de trainingen bij de NP. Het curriculum van de politieopleiding wordt momenteel aangepast om ervoor te zorgen dat integriteitskwetsies daarin aan de orde komen. Momenteel worden een nieuwe lesmodule over integriteit ontwikkeld met de nadruk op dilemma's en met gebruikmaking van de themabladen van de beroepscode. Er wordt gewerkt aan de ontwikkeling van een professioneel e-learningprogramma door middel van een app op de mobiele telefoon. Deze is getest en de resultaten worden momenteel bekeken. Het doel is te achterhalen welke teams slechte resultaten scoren in de tests en nadere informatie of ondersteuning te bieden door een coördinator die verbonden is aan de afdeling Veiligheid, integriteit en klachten. Daarnaast wordt er een nationaal introductieprogramma ontwikkeld voor nieuwe medewerkers; zij moeten ook worden aangemoedigd om dilemma's, vragen of integriteitsrisico's die zij tegenkomen in hun werk met elkaar en met collega's die langer in dienst zijn te bespreken. Het programma wordt verder uitgewerkt en persoonlijke bijeenkomsten gaan volgens planning van start in het tweede kwartaal van 2021, afhankelijk van de ontwikkelingen rond corona. Doelgerichte bewustwordingscampagnes worden georganiseerd op grond van vastgestelde risico's: een lopende campagne gaat over het onopzettelijk lekken van informatie. Daarnaast hebben 20.000 politiemedewerkers een theaterstuk over werk en leven van de politie gezien. Het doel ervan was het bevorderen van een ethisch werkklimaat; het stuk zal ook in 2021 te zien zijn. Van het stuk is een film gemaakt om de dilemma's te illustreren tussen werk en privé en om discussies uit te lokken. Een gedeelte van deze ervaring wordt toegevoegd aan het herziene curriculum.
24. Wat de KMar betreft, geven de autoriteiten aan dat in het reguliere trainingsprogramma regelmatig aandacht wordt besteed aan integriteit en het maken van de juiste morele keuzes in lastige en risicovolle situaties. Dit gebeurt zowel bij de eerste opleiding als tijdens de reguliere nascholingen. Daarnaast worden binnen de teams werkgerelateerde dilemma's besproken en wordt op teamniveau besloten welke training nodig is,

afhankelijk van de kwesties en risico's die aan de orde zijn. De afgelopen maanden zijn e-learning en gemengd leren georganiseerd. Bij de Open Defensie Academie (ODA) zijn onlangs twee korte praktische cursussen ontwikkeld rond de thema's leiderschap & ethiek (6 modules) en integriteit & kwetsbaarheid (4 modules). Voor meer diepgaande kennis is online ook een masterclass over ethiek en informatieveiligheid beschikbaar. Een aanvullende stap die wordt ondernomen is de "Prof-check integriteit en training morele fitness" (TMF) die in 2022 verplicht gesteld wordt voor leidinggevenden. Daarnaast is in april 2020 een nieuwe app beschikbaar gekomen voor mobiele apparaten (Mijn Defensie) die ondersteuning biedt voor interne communicatie en informatie, integriteit en veiligheid voor de hele defensieorganisatie. In het gedeelte Integriteit van deze app wordt onder andere aandacht besteed aan vormen van ongewenst gedrag, alcohol en drugs, nevenactiviteiten, contacten met de zakelijke wereld en omgaan met informatie. Daarnaast is het mogelijk om via deze app ongewenst gedrag of schending van de integriteit te melden. Net zoals bij de NP is een toneelstuk gemaakt om teamdiscussies aan te zwengelen over een ethisch werkklimaat, veiligheid, integriteit en ethische dilemma's.

25. GRECO neemt er nota van dat de NP momenteel het opleidingscurriculum herzielt om integriteitskwesties te bevorderen, het ontwikkelen van een e-learningprogramma via een app voor de mobiele telefoon en het opzetten van een introductietraining voor nieuwe medewerkers waarin integriteitskwesties aan de orde komen. Er is een toneelstuk opgevoerd om discussies uit te lokken binnen teams over ethisch gedrag bij de NP. GRECO ziet dit als veelbelovende ontwikkelingen die echter nog tot volledige rijping moeten komen.
26. GRECO neemt er ook nota van dat de KMar integriteitskwesties opneemt in zijn eerste en vervolgeroepsopleiding. Daarnaast zijn op integriteitskwesties gerichte e-learningcursussen ontwikkeld, zoals leiderschap en integriteit en ethiek en informatieveiligheid. In april 2020 is een app voor de mobiele telefoon in gebruik genomen waarin integriteitskwesties aan de orde komen, zoals nevenactiviteiten, contacten met de zakenwereld en omgaan met informatie. Er is ook een toneelstuk opgevoerd om discussies uit te lokken binnen teams over ethisch gedrag bij de KMar.
27. Gezien het bovenstaande constateert GRECO dat er een aantal nieuwe initiatieven zijn genomen om tijdens de eerste en vervolgeroepsopleiding meer aandacht te besteden aan integriteit. Het is aan te bevelen dat de reguliere interne trainingsprogramma's voor de NP en de KMar ook voorzien in een aantal verplichte trainingsdagen. Aangezien er veel initiatieven zijn gemeld die nog steeds in ontwikkeling zijn en waarvan de volledige invoering zou moeten leiden tot meer structuur en coördinatie op nationaal niveau (zie Evaluatierapport par. 170) meent GRECO bovendien dat vooralsnog slechts gedeeltelijk is voldaan aan de vereisten van deze aanbeveling.
28. GRECO concludeert dat aanbeveling x gedeeltelijk is uitgevoerd.

Aanbeveling xi.

29. *GRECO deed de aanbeveling afdoende maatregelen te treffen en de juiste middelen in te zetten om ervoor te zorgen dat personeel bij de Nationale Politie (NP) periodiek en gedurende het hele dienstverband wordt gescreend.*
30. De Nederlandse autoriteiten melden dat de Minister van Justitie en Veiligheid een wetsvoorstel heeft voorbereid om te waarborgen dat politiemedewerkers en externe functionarissen die voor de politie werken ook gedurende hun loopbaan gescreend worden. Het wetsvoorstel voorziet in invoering van een meldplicht voor wijzigingen in persoonlijke omstandigheden, continue screening op basis van gerechtelijke gegevens en incidentele en periodieke herhalingsonderzoeken, bijvoorbeeld bij wijziging van het werk/de functie. De Tweede Kamer heeft het wetsvoorstel op 4 februari 2020 aangenomen. Het wetsvoorstel is op 13 oktober 2020 aangenomen door de Eerste Kamer. De autoriteiten verwachten dat het wetsvoorstel in het tweede halfjaar van 2021 van kracht wordt, tegelijk met de onderliggende regelgeving, maar er is geen datum vastgesteld.
31. GRECO is er blij mee dat de regering wetgeving heeft ontworpen met het oog op regelmatige screening gedurende hun gehele loopbaan van politiemedewerkers en externe medewerkers die voor de NP werken. GRECO benadrukt vooral de relevantie van deze stap in het licht van de onderzoeken naar georganiseerde misdaad die geleid hebben tot ernstige beschuldigingen van corruptie binnen de politie (EncroChat versleuteld communicatiesysteem, zie par. 12). Het neemt er nota van dat de voorgestelde wetgeving is aangenomen door het parlement. GRECO wijst er met nadruk op dat de aanbeveling vraagt om passende maatregelen en geschikte middelen voor regelmatige screening. GRECO neemt er nota van dat er nog geen datum is bepaald waarop de relevante wetgeving van kracht wordt. Totdat deze wet samen met de noodzakelijke uitvoeringsmaatregelen van kracht wordt, kan de aanbeveling daarom slechts als gedeeltelijk uitgevoerd worden beschouwd.
32. GRECO concludeert dat aanbeveling xi gedeeltelijk is uitgevoerd.

Aanbeveling xii.

33. *GRECO beval aan dat de procedures in situaties waarin geschenken en voordelen van een bepaalde omvang zijn aangeboden/aangenomen worden versterkt, in het bijzonder door voor de melding/opgave van aangeboden/aangenomen geschenken en voordelen een standaardformulier in te voeren, dat deze worden geregistreerd en dat daarop toezicht wordt gehouden.*
34. De Nederlandse autoriteiten rapporteren met betrekking tot de NP dat overeenkomstig de Politiewet (artikel 47 lid 4) de Ambtenarenwet 2017 van toepassing is op de aanvaarding van geschenken (artikel 8, lid 1, sub e). Hierin is bepaald dat het ambtenaren niet is toegestaan zonder toestemming van de overheidswerkgever giften, vergoedingen, beloningen en beloften van een derde aan te nemen of hierom te vragen, indien de ambtenaar als ambtenaar met deze derde betrekkingen onderhoudt. Dit is

verder uitgewerkt in de beleidsregel over omgaan met giften. Wat de registratie betreft, registreert een leidinggevende de door de medewerker opgegeven giften. Voor de melding bestaat geen speciale vorm. Dit kan bijvoorbeeld worden bijgehouden in het personeelsdossier. De autoriteiten voegen eraan toe dat er geen algemene administratie plaatsvindt van ontvangen giften voor hogere functionarissen. Volgens hun verslag is getracht dit te doen, maar blijkt het in de praktijk lastig bij te houden te zijn, vooral omdat het moeilijk of soms onmogelijk is de waarde van giften goed te bepalen.

35. Wat de KMar betreft, geven de autoriteiten aan dat de wet- en regelgeving over het ontvangen van giften en uitnodigingen is opgenomen in de nieuwe Defensie Gedragsregels, die in december 2019 zijn goedgekeurd. Naast de formele regels bevatten de Gedragsregels praktijkvoorbeelden. De algemene regel is dat het medewerkers van de KMar niet is toegestaan giften, vergoedingen, beloften of geschenken in ontvangst te nemen. Naast de bestaande regelgeving zien het ministerie van Defensie en de KMar geen reden voor een meldingsplicht en een centraal register van ontvangen of aangeboden giften. Een dergelijke verplichting zou wijziging van de wetgeving inzake arbeidsomstandigheden en rechtspositie meebrengen. De autoriteiten menen dat dit een tijdrovend proces is dat problemen niet voorkomt. De KMar beschouwt een strategie van bescherming en stimulering van ethisch verantwoord gedrag als meer geschikt.
36. GRECO merkt op dat uit de door de autoriteiten verstrekte informatie niet blijkt dat de regels over giften bij de NP zijn versterkt zoals is aanbevolen. In het evaluatierapport is erop gewezen dat er veel uitzonderingen bestonden op het verbod op giften, dat er geen jaardrempel leek te bestaan voor meerdere giften van een persoon en dat er geen giftenregister bestond. Meer geformaliseerde procedures (waaronder het gebruik van speciale formulieren voor melding bij de NP) voor situaties waarin giften (met uitzondering van duidelijk verwaarloosbare giften) zijn aangeboden/aanvaard zouden naar verwachting worden ingevoerd, evenals giftenregisters. De procedure voor het melden van giften lijkt nogal vrijblijvend te blijven, aangezien er geen standaardformulier is en er geen register lijkt te zijn. Dit kan niet beschouwd worden als een meer geformaliseerde procedure in de zin van deze aanbeveling die passend toezicht mogelijk zou maken. Bovendien bestaat er geen procedure voor hogere functionarissen die giften ontvangen, hetgeen een lacune is.
37. Wat de KMar betreft, ziet GRECO het als een positieve stap dat giften onder de nieuwe Defensie Gedragsregels vallen. Er is een drempel vastgesteld van € 50 en toegelicht is dat dit maar eenmalig mag zijn. Giften in de vorm van contant geld, waardepapieren, diensten en reizen mogen niet aanvaard worden en geschenken mogen niet verstuurd worden naar het huisadres van medewerkers. Alle giften moeten gemeld worden bij de leidinggevende die beslist wat ermee moet gebeuren. Eveneens moet voorzichtig worden omgegaan met uitnodigingen voor maaltijden, sport- of culturele evenementen en uitnodigingen waarin een overnachting is inbegrepen moeten worden geweigerd. Er lijkt echter geen giftenregister of een vergelijkbaar systeem te bestaan dat passend toezicht mogelijk zou maken. GRECO herhaalt hetgeen in de aanbeveling vermeld is, dat een vorm van een register noodzakelijk is om giften in de gaten te houden.

38. Over het geheel genomen kan GRECO, ondanks dat er vooruitgang te constateren valt in de invoering van de vereisten van de aanbeveling bij de KMar, niet menen dat deze aanbeveling meer dan gedeeltelijk is uitgevoerd.
39. GRECO concludeert dat aanbeveling xii gedeeltelijk is uitgevoerd.

Aanbeveling xiii.

40. *GRECO beval aan de controlemaatregelen ten aanzien van de toegang tot en het gebruik van vertrouwelijke informatie te verbeteren om ongeoorloofde toegang tot politieregisters en het lekken van informatie te voorkomen.*
41. De Nederlandse autoriteiten rapporteren dat de NP de afgelopen jaren verschillende maatregelen heeft getroffen om echt veilige toegang tot de politiesystemen te waarborgen. De politie gebruikt nu twee systemen voor toekenning van autorisaties: het Identify Access Model (IAM), op basis waarvan autorisaties automatisch worden toegekend en de autorisatietool voor leidinggevend (ATL), een interface in IAM waarmee leidinggevend aan een medewerker extra autorisaties kunnen toekennen voor specifieke activiteiten. Om toezicht te houden op het gebruik van de systemen worden loggegevens verzameld en het Security Operations Centre (SOC) gebruikt methoden voor het detecteren en monitoren van het gebruik. Daarnaast zoekt een aantal systemen automatisch naar signalen van afwijkend gebruik met als doel het vroegtijdig detecteren van hacks of ander misbruik van het systeem. Naar verwachting kan dit systeem de komende jaren worden toegepast in meerdere systemen. Hoewel misbruik nooit uit te sluiten valt, vult de politie de autorisatie aan met proactieve monitoring van het gebruik van gegevens door medewerkers en derde partijen die onder haar verantwoordelijkheid vallen. Uit de eerste resultaten van één unit blijkt dat de aanvulling de reinigende kracht vergroot door te testen op andere vormen van gebruik en ook indicaties geeft van mogelijke schendingen door derde partijen die accounts willen overnemen. Zodra deze pilot, met de naam “Signalering afwijkend gedrag”, bij de unit Amsterdam is afgerond en geëvalueerd, wordt het project nationaal uitgerold, na een positief besluit daartoe van de leiding van het Korps en goedkeuring door de Centrale Ondernemingsraad. Naar verwachting gebeurt dit in het voorjaar van 2021. De beleidsnota en instructies worden op dit moment ontwikkeld.
42. Sinds februari 2019 is de KMar begonnen met de opvolging van voornamelijk technische controlemaatregelen. De thema's gegevensbescherming en gegevensbeveiliging maken deel uit van de gegevensstrategie van de KMar. Deze bedrijfsstrategie voor de lange termijn waarborgt onder andere dat er taken en processen op het gebied van gegevensbeheer worden opgezet en dat voldaan wordt aan wet- en regelgeving. Gegevensbescherming is gericht op de bescherming van persoonsgegevens en gegevensbeveiliging is gericht op de integrale veiligheid en bescherming van gegevens, met inbegrip van politie-informatie. De autoriteiten benadrukken het belang van de voor de KMar gemaakte mobiele telefoonapp die KMar- en politiegegevens op het mobiele apparaat toont (de app HitNoHit). Deze app verstrekt de KMar-medewerker tijdens hun dienst alle noodzakelijke basispolitiegegevens met betrekking tot personen,

voertuigen en documenten. Gebruik is alleen mogelijk met een apparaat van Defensie en autorisatie vindt plaats volgens een autorisatiematrix die gebaseerd is op de functie (positie en niet meer op naam). In de communicatiecampagne voor de nieuwe versie (2.0) is ook speciaal aandacht besteed aan de manier waarop de medewerker en de organisatie de app verantwoord en integer moeten gebruiken. Daarnaast is deze app nu verbonden met het basisroosterprogramma (OPRS). Wanneer de medewerker een opvraging doet terwijl hij/zij volgens het rooster geen dienst heeft, geeft het systeem een foutmelding. Wanneer de medewerker besluit het systeem toch te gebruiken, wordt er tegelijkertijd een bericht verstuurd naar de leidinggevende van de medewerker. In de nabije toekomst moeten de ontwikkelingen in de gaten gehouden worden om te zien welke aanvullende maatregelen noodzakelijk zijn.

43. De autoriteiten voegen eraan toe dat het proces voor het organiseren van autorisaties en identificatie in politiestructuren ook een van de vele technische controlemaatregelen is. Logging en willekeurige controles van loggegevens zijn onderdeel van een continu ontwikkelingsproces. Om het gebruik van de systemen te monitoren worden alle systemen uiteindelijk aangesloten op de Logging-as-a-Service (LaaS)-omgeving. Dit maakt het mogelijk bij te houden wie welke informatie heeft geraadpleegd. Op dit moment vinden er bij de KMar voorbereidingen plaats voor het achterhalen van afwijkend gebruik van andere politie-apps. Begin 2020 werd er bij het Joint IV Centre (JIVC) van Defensie een zogenaamde business case ingediend voor opvolging en technische aanpassingen van de systemen. Met de voorgenomen technische maatregelen is het in geval van misbruik of een poging tot inbraak (hack) niet alleen mogelijk om achteraf vast te stellen wat er gebeurd is, maar kan dit eerder gedetecteerd worden en zo nodig kan direct actie worden ondernomen. Naast de hiervoor genoemde technische aspecten vereist verantwoord gegevensgebruik ook een cultuur- en gedragsverandering en aanpassingen in de organisatie. De KMar meent dat de kwaliteit en bewustzijn van naleving bij medewerkers ten aanzien van gegevens onvoldoende zijn en versterkt moeten worden. Onlangs (zomer 2020) is een werkgroep opgezet om passende controlemaatregelen te formuleren vanuit verschillende gezichtspunten. In zijn streven om meer bewustzijn te kweken, richt de werkgroep zich op drie dimensies, namelijk menselijke factoren, technologie en workflow.
44. GRECO neemt nota van de door de NP ondernomen initiatieven ter versterking van haar autorisatieprocessen voor toegang tot vertrouwelijke politiegegevens, waaronder een verzamelaar van loggegevens en een systeem om ongebruikelijke toegang tot gegevens te volgen. Er loopt nu een pilot en naar verwachting vindt de nationale uitrol in het voorjaar van 2021 plaats.
45. Wat de KMar betreft, zijn elektronische controles verder ontwikkeld, met name door de lancering van een mobiele app die het mogelijk maakt opvragingen van gegevens buiten diensttijd te volgen en tegelijk leidinggevendenden te informeren. Loggegevens en willekeurige controles van loggegevens worden ook ontwikkeld en gekoppeld aan een gemeenschappelijk systeem, zodat het uiteindelijk mogelijk zal zijn te zien wie daarin welke gegevens heeft geraadpleegd. De KMar heeft ook een werkgroep in het leven geroepen om verdere controlemaatregelen te verkennen.

46. Het verheugt GRECO te kunnen constateren dat de autoriteiten de in het evaluatieverslag benadrukte problemen inzake het lekken van vertrouwelijke gegevens aanpakken. Deze problemen waren vooral urgent vanwege de ernstige beschuldigingen van corruptie binnen de politie in verband met het versleutelde communicatiesysteem EncroChat, gebruikt door criminele organisaties (zie par. 12). Er zijn maatregelen in de maak, met name voor het gebruik van en toegang tot vertrouwelijke gegevens via een mobiel apparaat. Deze maatregelen zijn echter nog niet volledig ingevoerd. Derhalve is slechts gedeeltelijk voldaan aan de vereisten van deze aanbeveling.

47. GRECO concludeert dat aanbeveling xiii gedeeltelijk is uitgevoerd.

Aanbeveling xiv.

48. *GRECO beval aan onderzoek te doen naar het risico van belangenverstrengeling met betrekking tot de periode na uitdiensttreding en overige werkzaamheden van politieambtenaren (ook op het hoogste niveau) nadat zij de politiedienst hebben verlaten, dit met het oog op de te maken afweging voor passende regelgeving op dit gebied.*

49. De Nederlandse autoriteiten rapporteren dat het Wetenschappelijk Onderzoek- en Documentatiecentrum (WODC) van het ministerie van Justitie en Veiligheid aan de Universiteit Utrecht opdracht voor een onderzoek heeft gegeven. Het onderzoek is in september 2020 begonnen en wordt in de zomer van 2021 afgerond.

50. GRECO neemt er nota van dat overeenkomstig de aanbeveling door het Wetenschappelijk Onderzoek- en Documentatiecentrum (WODC) van het ministerie van Justitie en Veiligheid opdracht is gegeven voor een onderzoek dat in de zomer van 2021 voltooid moet zijn. In afwachting van de voltooiing van dit onderzoek, dat ten doel heeft regelgeving op dit gebied af te wegen, meent GRECO daarom dat gedeeltelijk is voldaan aan het vereiste van de aanbeveling.

51. GRECO concludeert dat aanbeveling xiv gedeeltelijk is uitgevoerd.

Aanbeveling xv.

52. *GRECO beval aan (i) het huidige meldingsregime te verbeteren door ten aanzien van het topmanagement van de Nationale Politie (NP) en de Koninklijke Marechaussee (KMar) een verplichting in het leven te roepen om zowel bij aanvaarding van de functie als periodiek daarna financiële belangen volgens een vooraf bepaald formulier te melden, (ii) functies aan te wijzen die het risico van belangenverstrengeling met zich meebrengen, en (iii) te voorzien in passend toezicht.*

53. De Nederlandse autoriteiten herhalen dat wat de NP betreft, artikel 55b van het Besluit algemene rechtspositie politie (Barp) een verbod bevat op het hebben van financiële belangen, het bezitten van effecten of het uitvoeren van effectentransacties die invloed hebben op een behoorlijke uitvoering van de functie van de functionaris of het naar behoren functioneren van de openbare dienst. Op dit moment wordt gewerkt aan een

beleidsregel financiële belangen waarin is uitgewerkt voor welke functionarissen een meldplicht geldt voor financiële belangen, wat daarmee bedoeld wordt en hoe deze moeten worden gemeld. De beleidsregel is in een gevorderd stadium en komt daarna in het besluitvormingsproces terecht. Daarnaast heeft het hogere management in december 2020 de benoeming goedgekeurd van een functionaris financiële compliance die toezicht moet gaan houden op de rapportage daarover en de goede uitvoering van deze beleidsregel.

54. Wat de KMar betreft, verklaren de autoriteiten dat het nodig is vast te stellen dat een functie een bepaald risico op belangenverstremgeling meebrengt. Dit brengt mee dat er gekeken wordt naar het beleidsgebied en de positie van de ambtenaar, met name voor topfunctionarissen. KMar-medewerkers moeten aan de minister van Defensie alle financiële belangen melden waardoor een behoorlijke uitvoering van de taak niet in redelijkheid gegarandeerd kan worden en financiële belangen die veel risico's meebrengen. Dit is te vinden in het *Algemeen militair ambtenarenreglement*. In 2018 is een ontwerpmemorandum goedgekeurd dat voorziet in verdere uitwerking van registratie van financiële belangen. Dit memorandum is nog niet officieel van kracht. De voorgestelde meldplicht voor financiële belangen geldt naast de belangen van de functionaris zelf ook voor die van de echtgenoot of geregistreerde partner, de minderjarige natuurlijke of geadopteerde kinderen en de meerderjarige natuurlijke of geadopteerde kinderen wanneer de functionaris die belangen beheert. Wanneer de functionaris financiële belangen beheert voor anderen (natuurlijke personen, bedrijven of instellingen) moet hij/zij deze belangen ook melden. De functies die specifieke risico's meebrengen, zijn nog niet officieel aangewezen. Een standaardformulier voor het melden van financiële belangen moet nog vastgesteld worden. Het is nog onduidelijk wanneer Defensie verwacht dit af te ronden.
55. GRECO neemt er nota van dat enkele ontwikkelingen voor de NP eraan komen. Er wordt een beleidsregel financiële belangen opgezet waarin is uitgewerkt voor welke functionarissen een meldplicht geldt voor financiële belangen, wat daarmee bedoeld wordt en hoe deze moeten worden gemeld. Wat het toezicht betreft, is de functie medewerker financiële compliance in het leven geroepen; deze krijgt tot taak toezicht te houden op de melding van belangen op grond van de hiervoor genoemde regel. Deze ontwikkelingen leiden in potentie tot verbetering van de situatie op een wijze die in de richting van de aanbeveling lijkt te gaan.
56. Wat de KMar betreft, neemt GRECO er nota van dat er ontwikkelingen gaande zijn. In 2018 is een ontwerpmemorandum goedgekeurd inzake registratie van financiële belangen, maar dit moet nog officieel worden goedgekeurd. Functionarissen moeten verplicht worden hun financiële belangen en die van hun echtgenoot/partner, kinderen en afhankelijke personen te melden als zij ook hun belangen beheren, evenals die van anderen (met inbegrip van natuurlijke personen, bedrijven of instellingen) waarvan zij de belangen beheren. De functies die specifieke risico's meebrengen, zijn echter nog niet officieel aangewezen, een standaardformulier voor het melden van financiële belangen moet nog worden gemaakt en er wordt niet gesproken over toezicht. Bovendien is het onduidelijk wanneer de hierboven genoemde regel van kracht wordt.

57. Al met al meent GRECO dat er onmiskenbaar sprake is van vooruitgang, maar dat deze nog concreet moet worden. Bovendien moeten bepaalde aspecten nog gestimuleerd worden (met name de rechtmatigheid van meldingen en toezicht daarop). Ondertussen kan GRECO de hiervoor genoemde ontwikkelingen niet volledig beoordelen en daardoor is slechts gedeeltelijk voldaan aan de verschillende vereisten van de aanbeveling.
58. GRECO concludeert dat aanbeveling xv gedeeltelijk is uitgevoerd.

Aanbeveling xvi.

59. *GRECO beval aan (i) dat politieambtenaren een verplichting in het leven te roepen om corruptiegerelateerde misdragingen binnen de dienst te melden, en (ii) de bescherming van klokkenluiders in dat verband aan te passen.*
60. De Nederlandse autoriteiten rapporteren dat alle ambtenaren op grond van artikel 162 van het Wetboek van Strafvordering verplicht zijn strafbare feiten te melden, met inbegrip van corruptie. In de themabladen van de NP wordt aangeraden wangedrag eerst te bespreken met een collega en als resultaat uitblijft, dit te bespreken met de leiding. Volgens de NP houdt het melden van wangedrag of integriteitsrisico geen verband met de meldplicht voor ambtenaren op grond van artikel 162 van het Wetboek van Strafvordering. De eerste vallen onder het publiekrecht, terwijl de laatste onder het strafprocesrecht vallen. NP-medewerkers kunnen vermoedens van wandaden ook melden aan vertrouwenspersonen. De autoriteiten zijn van mening dat de bescherming van klokkenluiders, zoals voorzien in de regeling van het Huis voor Klokkenluiders, als gevolg hiervan niet aangepast hoeft te worden.
61. De autoriteiten stellen dat de KMar de afgelopen jaren aanvullende maatregelen heeft getroffen om de melding van signalen van schending van de integriteit te stimuleren en te vereenvoudigen. Een algemene meldplicht past echter niet bij het integriteitsbeleid en de cultuur van de KMar. In beginsel wordt de melding gedaan aan de leidinggevende, direct aan de integriteitsadviseur of het Meldpunt Integriteit Defensie (MID), dat buiten de defensieorganisatie staat. Als de melding vervolgens de bevoegde instantie bereikt, is deze verantwoordelijk voor de vervolgacties. Het doel is dat de melder altijd op de hoogte gehouden wordt van de ondernomen acties naar aanleiding van de melding. Een externe organisatie neemt namens Defensie de meldingen in ontvangst (telefonisch of per e-mail) over vermeend misbruik en schending van de integriteit. Alle meldingen van vermoedelijke integriteitsschendingen, met inbegrip van klachten, worden geregistreerd in een nieuw, centraal systeem. Het nieuwe registratiesysteem zorgt ervoor dat de vertrouwelijkheid gegarandeerd is, toegezien wordt op follow-up en feedback en dat de melder op de hoogte wordt gehouden van de voortgang. Wanneer een melder ontevreden is over de afhandeling van zijn/haar melding, kan deze contact opnemen met de nationale Ombudsman of het Nederlandse Huis voor Klokkenluiders. Daarnaast is het mogelijk een anonieme melding te doen via de vertrouwelijke lijn (NL Confidential). De wettelijke bescherming van het melden van misbruiksituaties is op de eerste plaats geregeld in de wet (artikel 125quinquies, lid 3 van de Ambtenarenwet, artikel 47 lid 3 van de Politiewet en artikel 12quater, lid 2 van de Militaire Ambtenarenwet 1931). Waarborging van de vertrouwelijkheid is een van de

belangrijkste beginselen van de bescherming van klokkenluiders. Volgens de interne klokkenluidersregeling wordt iemand die te goeder trouw een melding doet beschermd tegen alle vormen van oneerlijke behandeling, met inbegrip van vergelding, nadeel of schade.

62. De autoriteiten melden dat zij stappen hebben ondernomen voor de invoering van de EU Klokkenluidersrichtlijn 2019. In december 2020 is een wetsontwerp voor advies naar de Raad van State gestuurd. Ten aanzien van de nadelen die de klokkenluider ondervindt, verandert de bewijslast. Een melder hoeft alleen te bewijzen dat hij/zij een melding heeft gedaan en dat hij/zij daarvan nadeel heeft ondervonden. De werkgever moet dan bewijzen dat dit nadeel niets te maken heeft met de melding. Daarnaast moet de melder beschermd worden tegen rechtszaken als gevolg van de melding.
63. GRECO neemt er nota van dat de eerste stappen zijn ondernomen voor omzetting van de EU Klokkenluidersrichtlijn. Ten aanzien van de NP merkt GRECO op dat de themabladen van de beroepscode van de NP de medewerkers eenvoudigweg adviseren om wangedrag te bespreken met de collega in kwestie en als dit geen resultaat heeft, met hun leidinggevende: dit voldoet niet aan een vereiste dat NP-medewerkers wangedrag moeten melden zoals is aanbevolen. GRECO is daarom van mening dat de situatie in wezen niet veranderd is. GRECO is van mening dat melding van wandaden binnen de politie gelijk te stellen is aan klokkenluiden, vooral in gevoelige kwesties, en daarom speciale bescherming kan vereisen. De meeste gevallen van klokkenluiden vinden immers plaats binnen de organisatie waar de vermeende corrupte situatie ontstaan is. In het Evaluatierapport is er ook op gewezen dat een verplichting tot het melden van corruptie binnen de politie “ook vraagt om een bepaalde mate van bescherming tegen vergelding van degene die dergelijke meldingen te goeder trouw doen. De “zwijgcode” is gangbaar in de meeste hiërarchische organisaties en de bescherming van klokkenluiders binnen de organisatie is vooral belangrijk om dit probleem het hoofd te bieden” (Evaluatierapport par. 244).
64. GRECO neemt er nota van dat er bij de KMar geen meldplicht bestaat voor vermoedens van corruptie binnen de organisatie, maar dat aanvullende pogingen zijn gedaan om meldingen te stimuleren en te vereenvoudigen. Meldingen kunnen niet alleen worden gedaan aan de directe leidinggevende, maar ook aan de integriteitsadviseur of rechtstreeks bij het Meldpunt Integriteit Defensie (MID), dat buiten de defensieorganisatie staat. Daarnaast ontvangt een externe organisatie (CAOP) meldingen van alle vermeende gevallen van misbruik en integriteitsschendingen binnen de Defensieorganisatie; de betrouwbaarheid van de meldingen is gewaarborgd en de melders ontvangen informatie over de voortgang. In het algemeen is GRECO, hoewel er geen meldplicht bestaat voor vermoedens van integriteitsschendingen, tevreden over het feit dat er een raamwerk bestaat ter vergemakkelijking van de melding van schendingen en dat er garanties zijn voor geheimhouding ter bescherming van klokkenluiders, maar ook bescherming tegen elke vorm van vergelding, hetgeen voldoet aan de verwachtingen van deze aanbevelingen.
65. GRECO concludeert dat aanbeveling xvi gedeeltelijk is uitgevoerd.

III. CONCLUSIES

66. **Gezien het bovenstaande concludeert GRECO dat Nederland geen van de zestien aanbevelingen uit het Vijfde ronde-evaluatieverslag naar tevredenheid heeft uitgevoerd.** Acht aanbevelingen zijn gedeeltelijk uitgevoerd en acht helemaal niet.
67. Meer in het bijzonder: aanbevelingen ix tot en met xvi zijn gedeeltelijk uitgevoerd en dat aanbevelingen i tot en met viii zijn niet uitgevoerd.
68. Ten aanzien van de hoogste bestuurlijke functies bij centrale overheden betreurt GRECO het gebrek aan voortgang in de uitvoering van al zijn aanbevelingen en GRECO roept de autoriteiten op beslissende stappen te ondernemen voor de uitvoering van de aanbevelingen ten aanzien van deze personen. Hij merkt op dat sommige aanbevelingen met betrekking tot PTEF's, zoals de aanbeveling een integriteitsstrategie en een gedragscode te ontwikkelen verder gaan dan wijziging van de handleiding voor kabinetsleden die eraan lijkt te komen en moedigt de autoriteiten aan om zich meer in te spannen voor de uitvoering van deze aanbevelingen.
69. Met betrekking tot rechtshandavingsinstanties neemt GRECO er nota van dat er enige vooruitgang valt te bespeuren met betrekking tot alle acht aanbevelingen, hoewel sommige aspecten nog vorm moeten krijgen. Gezien de lopende onderzoeken in verband met het door criminele netwerken gebruikte versleutelde communicatiesysteem EncroChat, dat leidde tot het vermoeden dat daarbij enkele rechtshandavingsfunctionarissen waren betrokken (zie par. 12), benadrukt GRECO dat het meer dan ooit van wezenlijk belang is om al zijn aanbevelingen uit te voeren en zich nog meer in te spannen om een einde te maken aan corruptie binnen de rechtshandhaving. Er worden maatregelen getroffen ter versterking van de autorisatieprotocollen voor toegang tot politie-informatie en om afwijkende toegang efficiënter te detecteren. De themabladen van de beroepscode van de Nationale Politie (NP) zijn aangepast, zodat ze integriteitskwesaties beter dekken en de Koninklijke Marechaussee (KMar) heeft praktische gedragsregels ingevoerd waarin praktijkvoorbeelden voorkomen van integriteitsdilemma's. Er moet echter meer gewerkt worden aan het toezicht op en afdwinging van deze documenten bij de NP. Ook wordt gewerkt aan het volledig opnemen van integriteitskwesaties in de opleiding. Bovendien heeft het parlement wetgeving aangenomen voor regelmatige screening bij de NP die naar verwachting in het tweede halfjaar van 2021 van kracht wordt. Het systeem van melding van belangen wordt op dit moment ook herzien zodat dit verbetert. Hoewel er geen verplichting bestaat tot melding van wangedrag in verband met integriteitskwesaties, worden er tot slot maatregelen ingevoerd ter ondersteuning van meldingen en bij de KMar worden verschillende kanalen opgezet voor meldingen, evenals manieren om de anonimiteit te waarborgen van de melders van wangedrag. Hoewel er onmiskenbaar pogingen zijn gedaan voor de uitvoering van alle aanbevelingen, is dit nog sterk afhankelijk van de wijze waarop deze worden afgerond en vorm krijgen. GRECO kan de autoriteiten alleen maar aanmoedigen de vereisten van de aanbevelingen te benadrukken bij de invoering van al deze nieuwe maatregelen.

70. Gelet op het bovenstaande merkt GRECO op dat verdere voortgang noodzakelijk is om binnen 18 maanden een acceptabel niveau aan te tonen van nakoming van de aanbevelingen. Krachtens paragraaf 8.2 van artikel 31 van haar Reglement van Orde nodigt GRECO het hoofd van de Nederlandse delegatie uit om uiterlijk op 30 september 2022 aanvullende informatie te overleggen over de uitvoering van alle aanbevelingen.
71. Tot slot verzoekt GRECO de Nederlandse overheid zo spoedig mogelijk in te stemmen met de publicatie van dit verslag, het te vertalen naar het Nederlands en om deze vertaling openbaar te maken.